

Höstvete

Anders Ericsson Hushållningssällskapet Västmanland

För foder- och stärkelseproduktion så finns det ett flertal högavkastande sorter såsom Harnesk, Opus, Certo, Tulsa och Marshal som höjer avkastningen i alla delar av Mellansverige. Olivin har bra kvalitetsegenskaper kombinerat med en stabil avkastning och är därmed ett säkert alternativ för brödveteproduktion i hela området.

Under många gånger besvärliga förhållanden såddes sista veckan i september och de första dagarna i oktober 18 regionala höstvetesortförsök i området, inklusive tre stycken i en egen serie med oplöjd höstvetestubb som förfrukt, och endast ett försök blev sått i "normal" tid den 17:e september. Trots det besvärliga utgångsläget så blev höstetableringen bra på de flesta platserna då senhösten var väldigt mild och gynnsam ur nederbördssynpunkt. Hösten var mild och alla sorter övervintrade bra på samtliga platser. Bestånden på våren var svagt bestockade på grund av den sena sådden men en lång sval vår gjorde att bestånden kunde utveckla sig bra och den goda utvecklingen höll i sig ända fram till skörd. Det första försöket skördades i den 18:e augusti och de övriga försöken skördades inom 14 dagar. Skördeutbytet var gott eller mycket gott på de flesta håll. Kosack avkastade över 8 ton på alla platser förutom två i de ordinarie försöken och medelavkastningen för Kosack var 8500kg per hektar vilket är den klart högsta försöksskörden den senaste femårsperioden och överträffar fjolårets rekordsiffra med nästan 700 kg! Högst skörd med drygt 10 ton hade två försök i Östergötland och ett i Örebro.

I tabell 1 redovisas samtliga sorter som provats i regionala försök under året uppdelade på marknadssorter, kommande intressanta sorter för området och helt nya sorter för området och fokus fortsättningsvis kommer att ligga på marknadssorterna och i viss mån även på grupp två. Av marknadssorterna så var det i genomsnitt endast fodersorterna Certo och Marshal som klart överträffade Kosack detta år medan övriga marknadssorter hade en avkastning i nivå med eller något under mätarens avkastning. Av de kommande sorterna så utmärkte sig Opus tillsammans med ett antal helt nya sorter med en hög avkastning. Spridningen mellan olika försöksplatser och områden är dock stor och påtagligt under 2006 var att fodervetesorter som Certo, Marshal och Opus avkastat väldigt bra i Götalands slättbygd medan mer robusta sorter som Kosack och Magnifik går relativt bättre ju tuffare förhållandena är. Generellt har alla sorter avkastat sämre än normalt, relativt Kosack, i E- och F-områdena medan alla sorter, förutom Olivin, har avkastat i nivå med sitt femårsmedel i D-området som är ett utpräglat slättområde.

Behandlingseffekten av den blockvisa svampbekämpningen framgår av figur 1. Denna dubbelbehandling är inte avsedd att användas för att avgöra lönsamheten med svampbekämpning utan är ett sätt att utvärdera sorternas avkastningspotential och doserna är inte ekonomiskt anpassade. Som synes så varierar behandlingseffekten avsevärt mellan sorterna, från drygt 500 kg för Tommi (6,7%) till 1100 kg för Kris (13,4%). Behandlingseffekten varierade också kraftigt mellan försöksplatserna, från ingen effekt alls i ett försök i Dalarna till 28% i Falbygden, Västra Götaland.

I tabell 2 redovisas flerårsmedeltal samt de senaste tre årens medelskördar områdesvis. Nedan kommenteras tabellen områdesvis.

Område C. I område C ligger det 1 försök/år i Mellansvensk regi medan övriga försök ingår i Animaliebältets försöksregion. För ytterligare information om C-området hänvisas till Animaliebältets försöksrapport.

Område D. Alla sorter förutom Olivin avkastade under 2005 i nivå med sina flerårsmedeltal och samtliga sorter överträffade Kosacks avkastning. I flerårssammanställningen ser man att alla sorter förutom Tommi överträffar mätaren. Speciellt högavkastande är fodersorterna Marshall, Opus, Tulsa och Certo som alla har en avkastning på 7-8% över mätaren medan brödsorterna Olivin

Tabell1. Höstvete. Avkastning 2005 Område D-G Obehandlat och behandlat.*1

Sortägare	Sort	Relativ skörd Obehandlat	Relativ skörd Behandlat	Relativ skörd Medeltal
SW	Kosack kg/ha	8370	9210	8790
	rel.-tal	100	100	100
SSD	Certo	104	103	104
SW	Marshall	102	103	103
SW	Harnesk	101	102	101
SSD	Lars	100	100	100
SW	Kris	98	101	99
SSD	Olivin	98	98	98
SSD	Tommi	100	97	98
SSD	Opus	108	105	106
SW	Hurtig	100	104	102
SW	Magnifik	102	102	102
SW	Tulsa	101	101	101
SW	Virke	98	98	98
SSD	Anthus	104	108	106
SSD	Elvis	107	104	106
SW	PBI Siljan*2	104	109	106
SSD	BWB 4739C32 Asano	104	106	105
SSD	Nord 02/145 Jenga	106	103	104
SW	SW 46522-4-6 Filosof	104	104	104
SSD	Hermann	104	101	102
SSD	Akratos	101	101	101
SSD	Cubus	103	99	101
SSD	Skalmeje	101	100	101
SW	Aperetif SW 49107*3	99	102	101
SW	Kartesch*4	98	103	100
SSD	Torrild	102	99	100
SW	Harpun*2	100	101	100
SW	Had. 20276-94 Philius	96	100	98
SW	Glandt*2	97	98	98
SW	SW 51136	85	91	88

*1 Inklusive Riks- och förfruktöförsöken

*2 Endast provad i Försök i Väst

*3 Ej i Försök i Väst

*4 Ej i Sveaförsöken

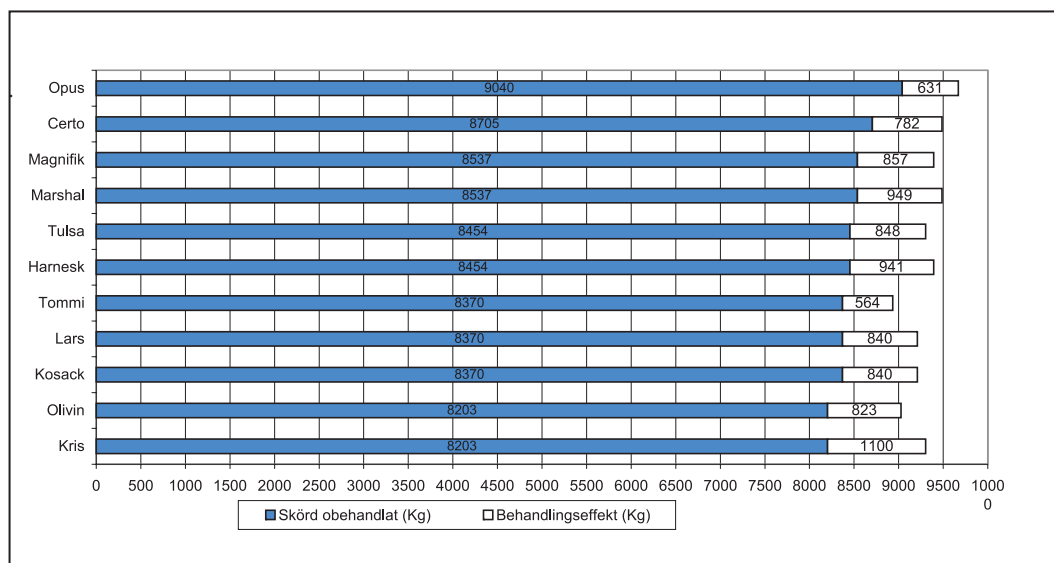
och Harnesk överträffar Kosack med 4%. Övriga sorter avkastar i nivå med Olivin. För foder- och stärkelseproduktion finns nu flera högvakastande sorter att välja mellan där Marshal är den mest beprövade sorten. För brödveteodling är Olivin fortfarande det säkraste valet även om avkastningen 2005 inte nådde upp till tidigare nivåer men även Lars och Harnesk är aktuella.

Område E. Ingen sort nådde 2005 upp till sitt femårsmedeltal gentemot Kosack. Trots detta så avkastade flera sorter, såsom Certo och Opus, väsentligt mer än Kosack medan övriga sorter hade en avkastning i stort sett i nivå med mätaren. Flerårsmedeltalet visar att fodersorterna Opus och Certo har den klart högsta avkastningen före en hel räkka av sorter som alla överträffar mätaren med två till fem procentenheter. Olivin, Harnesk och Lars är huvudalternativen för brödveteodling medan nykomlingarna Opus och Certo är intressanta för stärkelse- och foderproduktion. De två sistnämnda är dock inte provade under svåra vinterförhållanden och i utsatta

lägen bör man inte lägga alla ägg i samma korg, utan även satsa på mer beprövade sorter såsom Marshal och Harnesk.

Område F. Liksom i E-området så nådde de flesta sorterna inte upp till sina femårsmedeltal och endast Opus gav en avkastning som klart överträffade Kosack. Övriga sorter nådde precis upp till mätarens nivå eller strax under densamma. Speciellt svagt gick de två marknadsledarna Olivin och Harnesk som båda avkastade cirka fem procent under "normal" nivå. Flerårsmedlet visar att Opus även i detta område är den högst avkastande men sorten är endast provad detta år utan egentliga vinterpåfrestningar, så sorten är definitivt ett chanskort. Harnesk är den högst avkastande sorten av de mer provade sorterna och är huvudalternativet tillsammans med Olivin för foder/stärkelseproduktion. För brödveteodling är Olivin det säkraste kortet medan Harnesk har något högre avkastning men kvalitén är något svag.

Område G. Endast femårsmedeltalet redovisas då det endast skördas ett höstveteort-

Figur 1. Behandlingseffekt Höstvete. Område D-G, 27 försök 2005. Behandling: Stero st.32 och Comet + Proline st. 47-55.

försök per år i området. Harnesk är den klart högst avkastande sorten och är tillsammans med den nya sorten Magnifik förstahandsvallet. Lars är intressant för sin mycket tidiga mognad och sorten har vissa år haft en bra avkastning men vinterhärdigheten är något svag för området som helhet.

En sorts kvalitetsegenskaper är helt avgörande för möjligheten att sälja varan till ett bra pris. I figur 2 och 3 redovisas volymvikt och proteinhalt för Kosack, Olivin och Harnesk från 15 försök i det mellansvenska området 2005. I figur 2 kan man utläsa att Kosack och Olivin har den högsta rymdvikten medan Harnesk i år tappat rejält och endast når 780g/l i ett par försök. I figur 3 ser man att Olivin hade den högsta proteinhalten medan Kosack och Harnesk hade klart lägre halter i de allra flesta försöken. Detta, tillsammans med ett högt falltal, gör att Olivin är det säkraste alternativet för att ta fram ett kvalitativt bra brödvete i hela området. Övriga kvalitets- och beståndsegenskaper redovisas i tabell 3 och 4.

Sortegenskaper

KOSACK (SW) är en långstråig, sent mognande, vinterhärdig, stråstyv sort som ger säker avkastning. Den har relativt goda bakningsegenskaper och klassas som kvalitetsvete trots att proteinhalten är något låg och att sorten fältgror relativt lätt.

CERTO (SSd) är en högavkastande, medellång, stråstyv fodersort med god vinterhärdighet. Falltalet är högt medan rymdvikt och proteinhalt är medelmåttiga.

HARNESK (SW) är kortstråig, tidig brödvetesort av "kosacktyp" med god vinterhärdighet. Avkastningen hög/mycket hög, stråstyrkan god, rymdvikten och proteinhalten är något låg.

KRIS (PI) har ett mycket kort och styvt strå och mognar medeltidigt. Avkastningsförmågan är god men vinterhärdigheten är ej i nivå med mätarens. Kvaliteten är svag och sorten är främst ett fodervete.

Tabell 2. Höstvete. Avkastning onrådesvis 2003-2005 samt 5-årsmedeltal. Mätare: Kosack

Sort /Årtal	C- omr.	D-området				E-området				F-området				G- om- rådet
	2001- 2005	2003	2004	2005	2001- 2005	2003	2004	2005	2001- 2005	2003	2004	2005	2001- 2005	2001- 2005
Kosack Kg/ha	6760	6480	8760	9870	8320	6070	7050	8660	7170	6430	8220	8820	7650	5570
rel.-tal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Certo	93	98*	100	107	107	110	109	106	109	86	107	100	101	
Harnesk	101	102	102	104	104	101	110	101	105	95	112	100	105	112
Kris	96	95	100	105	105	103	110	98	104	98	107	98	101	
Lars	105	93	96	102	103	103	101	102	103	89	107	98	99	101
Magnifik	106			102	103			101	105	97	101	101	102	105
Marshal	99	110	97	108	108	106	108	103	106	101	109	99	103	101
Olivin	93	101	101	100	104	102	104	98	102	98	107	98	103	101
Opus				106	107			109	113			106	109	
Tommi	96	69	92	101	97	91	102	99	100	60	105	96	93	80*
Tulsa			103	107	107	107	106	99	104	92	108	99	101	

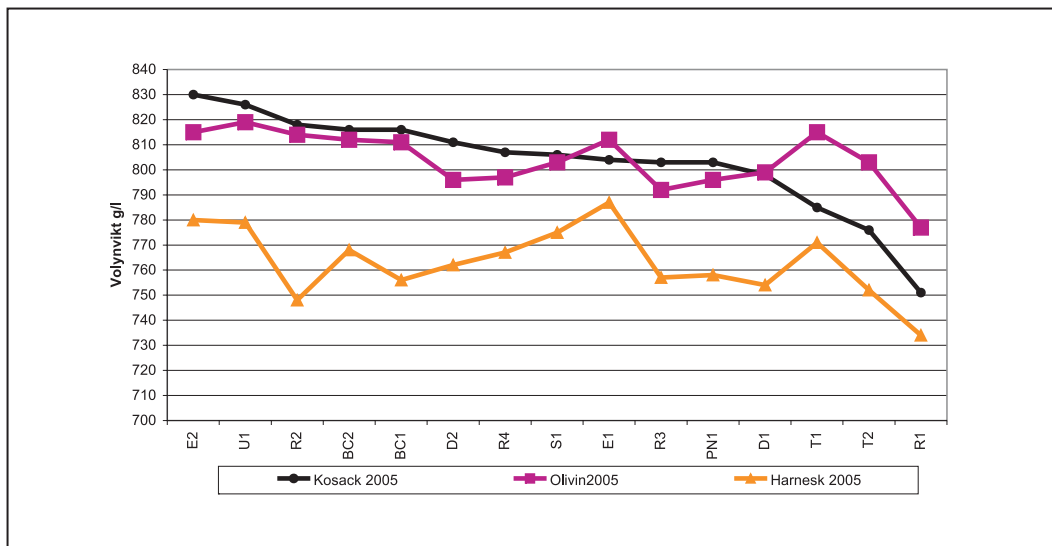
* Endast ett försök, osäkert värde

LARS (SSd) är ett brödvete med medelgod vinterhärdighet och mycket tidig mognad. Strået är medellångt och något vekt. Avkastningen är hög.

MAGNIFIK (SW) är ett medellångt, stråstyvt brödvete med stinksotsresistens. Mognaden är medelsen, falltalet något lågt medan rymdvikten och proteinhalten är medelhöga. Tänkbar ersättare till Stava i ekoodling.

MARSHAL (SW) är ett kortstråigt, mycket stråstyvt tidigt mognande fodervete. Sorten har mycket god avkastningspotential, speciellt i D-området. Vinterhärdigheten är medelgod.

OLIVIN (SSd) är en högavkastande, vinterhärdig sort med god stråstyrka, medellångt strå och tidigare mognad än mätaren. Avkastningen är hög/mycket hög och kvalitetsegenskaperna är mycket goda.

Figur 2. Höstvete Volymvikter. 15 mellansvenska försök 2005. Medeltal av obehandlat och behandlat.

Tabell 3. Höstvete. Beståndsegenskaper för olika sorter. Femårsmedeltal från hela landet 2001-2005

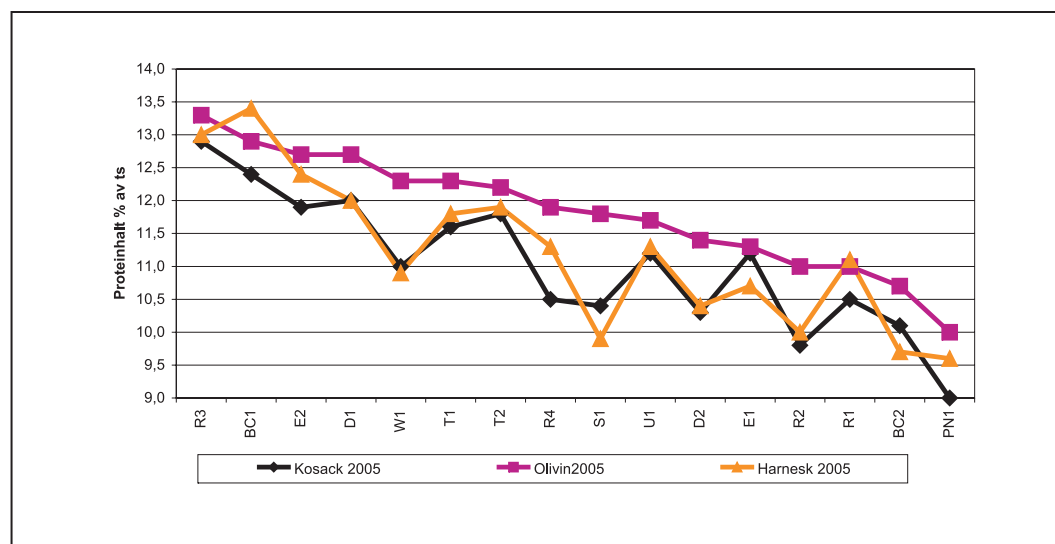
Sort	Planttäthet Vår %	Stråstyrka, %	Strå längd cm	Mognad dagar	Vattenhalt Skörd %
Kosack	94	91	105	324	18,6
Certo	90	90	81	321	18,6
Harnesk	93	91	74	320	17,4
Kris	92	92	73	321	18,1
Lars	93	87	87	318	17,5
Magnifik	95	92	86	322	17,7
Marshal	90	95	73	320	17,7
Olivin	92	90	88	321	17,5
Opus	93	87	83	320	17,6
Tommi	80	92	81	321	18,4
Tulsa	89	98	68	321	17,9

OPUS (SSd) är en mycket högavkastande foder-/stärkelsevete med tidig mognad, strått är medellångt och något svagt. Stärkelsehalten är hög, proteinhalten och rymdvikten är låg. Vinterhärdigheten osäker. Lansering 2006.

TOMMI (SSd) är en medellång, stråstyv sort med relativt svag vinterhärdighet. Volymvikten är något låg medan proteinhalt och falltal är höga.

TULSA (SW) är en mycket kortstråig, stråstyv högavkastande sort för främst foder/stärkelseproduktion. Avkastningen är hög till mycket hög, rymdvikten medelmåttig och tusenkornvikten låg. Vinterhärdigheten osäker. Lansering 2006.

Övriga sorter är endast provade ett år eller ej längre aktuella i området.

Figur 3. Höstvete Proteinhalter. 16 mellansvenska försök 2005.

Tabell 4. Höstvete. Kvalitetsegenskaper hos olika sorter. Femårsmedeltal från hela landet 2001-2005

Sort	Liter- vikt g	Tusen- kornvikt g	Falltal sek.	Protein- halt % av ts	Stärkelse- halt % av ts	Huvudsakligt användningsområde
Kosack	808	43,0	286	11,7	69,2	Bröd/Foder
Certo	787	49,1	290	11,6	69,2	Foder
Harnesk	775	41,8	299	11,5	69,2	Bröd/Foder
Kris	777	45,8	250	11,8	69,7	Foder/Bröd
Lars	800	47,3	266	11,9	68,9	Bröd/Foder
Magnifik	806	41,3	231	11,9	68,9	Bröd/Foder
Marshal	740	45,0	146	11,3	69,4	Foder
Olivin	802	42,0	313	12,1	69,2	Bröd/Foder
Opus	770	47,8	248	11,5	70,4	Foder
Tommi	777	46,7	298	12,4	68,8	Bröd/Foder
Tulsa	784	39,3	274	11,7	69,5	Foder/Bröd